

РОЗСВІТ

Часопись полонених

гromadi „Самостійна Україна“.

Видає: Видавництво „Український Рух“.

РЕВОЛЮЦІЯ В РОСІЇ.

ВОРОТТЯ НЕМАЄ.

Під таким заголовком надрукував проф. Грушевський у „Новій Раді“ статтю з приводу нового руху на Україні та становища до нього російського нового уряду й російських лібералів. Статтю передрукувало львівське „Діло“, і звідсіля подаємо з неї деякі думки. Слів Грушевського не подавати мемо дослівно, бо стаття написана для інтелігенції, трошки важкувати, але ж постараємося я так познайомити з нею читачів, бо вона на це заслуговує. Ред.

На початку проф. Грушевський підносить, що всій політичні збори, які відбулися на Україні, одноголосно домагаються національно-територіальної автономії України в російській спільноті республік (федеративний республік). Думка це не нова (глазд „Розсвіт“, ч. 23); вона виринула в 40. роках ХІХ. ст., повторяється цій час до 90. років, і в часах революції з великою силою вибухла серед нашого громадянства. А далі проф. Грушевський каже меншіше так:

„Таке тільки домагання може стати політичною платформою (програмою) цілого населення України, без ріжниці вір і національності. Таке домагання—це середня дорога між культурно-національним самовизначенням народів і повною політичною самостійністю. Тільки ж програма культурного самовизначення, яку проголосив недавно кн. Львов для народів Росії, тепер на Україні нікоговже невдоволить. Ті часи, коли українському громадянству треба було лічтити ся зі старим режимом, з неможливістю виявити свою волю на те, щоб захистити повним національним життям, з недовір'ям, з яким зустрічали Українців російське громадянство, нарешті поступове—ті часи минули без вороття. Українці не мають уже потреби переводити над своїм громадянством педагогічну (виховничу) роботу по принципу: від легчого до тяжчого. Не потребують уже висувати на чергу такі найосновніші домагання, що зрозумілі для кожної звичайної людини, яка тільки має в собі трохи культури людянності, як: українська мова в школі, в уряді—тоді, коли українські маси стикаються з культурою, громадською й державною організацією. Ці домагання скромні; але ісли б їх були вислухані тоді, коли їх ставлено—то це витворило б було дуже трівку звязь між українським громадянством із одного боку, і російським урядом і російськими поступовими—з другого. Та їх не вислухали.

У критичний (або—або) мент, коли російський уряд, користуючи з війни, заходиться знищити й викорінити українство в Галичині та в Росії, коли він не спиняє ся перед найбільш вандальськими (найдикішими), варварськими заходами, Українці не нашли ніде помочі й піддержки в великоруського громадянства,—хіба що в деяких соціалістичних групах. І це, скажати правду, викликало в Українців глибоку зневіру до російського поступовства та демократії, до можливості забезпечити повноту національного життя в рамках російської конституційності.

Разом із тим зростало ще більше переконання, що українському народові задля вільного політичного й національного розвитку неминуче треба забезпечити собі державне право федеративною російською державою, а як ні, то повною незалежністю України. Від цього не можна вже вертати ся до культурного самовизначення або культурної автономії.

Широка автономія України з державними правами українського народу в федераційній спільноті—це програма, від якої назад поступити ся не можна. Всякі перешкоди, всякі вагання—чи сповнити цю програму, чи ні—з боку провідників російського громадянства можуть мати тільки один наслідок: ціла вага руху пе-

ПЕРЕДПЛАТА:

(Щіна одного примірника	2 ф.
На місяць у таборі	20 ф.
" " поза табором	30 "
" " півроку в таборі	1 м. 20 ф.
" " поза табором	80 "
" рік у таборі	2 " — "
" " поза табором	3 " — "

АДРЕСА:

Ukrainisches
Sekretariat
in Rastatt (Baden).

(Комітет видавництва).

Виходить два рази на тиждень.

Київський військовий округ

дістав тепер офіційну назву: „Український військовий округ“. Так доносить петербурзька телеграфічна агенція з 23. березня ст. ст. Округ обіймає такі частини України: Київщину, Волинь, Поділля, Чернігівщину, Полтавщину, Холмщину й Курщину. Командантом „Українського округа“ є І. Ходорович.

В. Винниченко в Київі.

„Утро Россії“ з дня 25. березня ст. ст. у телеграмі з Києва подає, що до Києва приїхав відомий український письменник В. Винниченко, під редакцією якого на днях почне виходити часопис української соціально-демократичної партії: „Робітничий Голос“.

ПЕРШИЙ ТРАВЕНЬ У РОСІЇ.

ПЕТЕРБУРГ, 3. травня (Петр. тел. аген.). Тимчасове правительство постановило, що від тепер 1. травня буде вважати ся національним святом.

Перший травень святкували в Петербурзі від ранку до пізнього вечора.

По різних частинах столиці поставлено більш ніж 300 трибун, з яких промовляли представники різних політичних партій. Майже всі промовці підкреслювали важливість історичного менту та завзвільнили народ продовжувати боротьбу за волю до того часу, доки вона цілком не закоренить ся.

Серед бесідників ніхто не виступив за окремий мир. Та й узагалі народ зустрічав бессіди про мир дуже зімно. (?) Промовці із партії Леніна всюди зустрічали окликами „досить“, „мовчіть“. Межи бесідниками находилися Плеханов, Ленін, голова „Ради робітничих та солдатських депутатів“ Чхеїдзе, заступник його Скобелев, міністер Керенський. Ці бесідники всюди виступали в імені обєднаних соціалістичних партій. На вулицях Петербурга цілій день панував спокій та повний лад.

І загалом по цілій Росії день першого травня святкували з захопленням. У таких містах, як Кронштадт, Мінськ та інші, які лежать недалеко фронту, військо також брало участь у святкуванню. В Ясах (у Румунії, де тепер стоїть російська війська) на приклад війська цього дня підійшли до ватири команданта генерала Щербачова, викликали його до себе та передали йому червону стрічку. Генерал подякував та висказав надію, що військо й на далі буде довіряти йому.

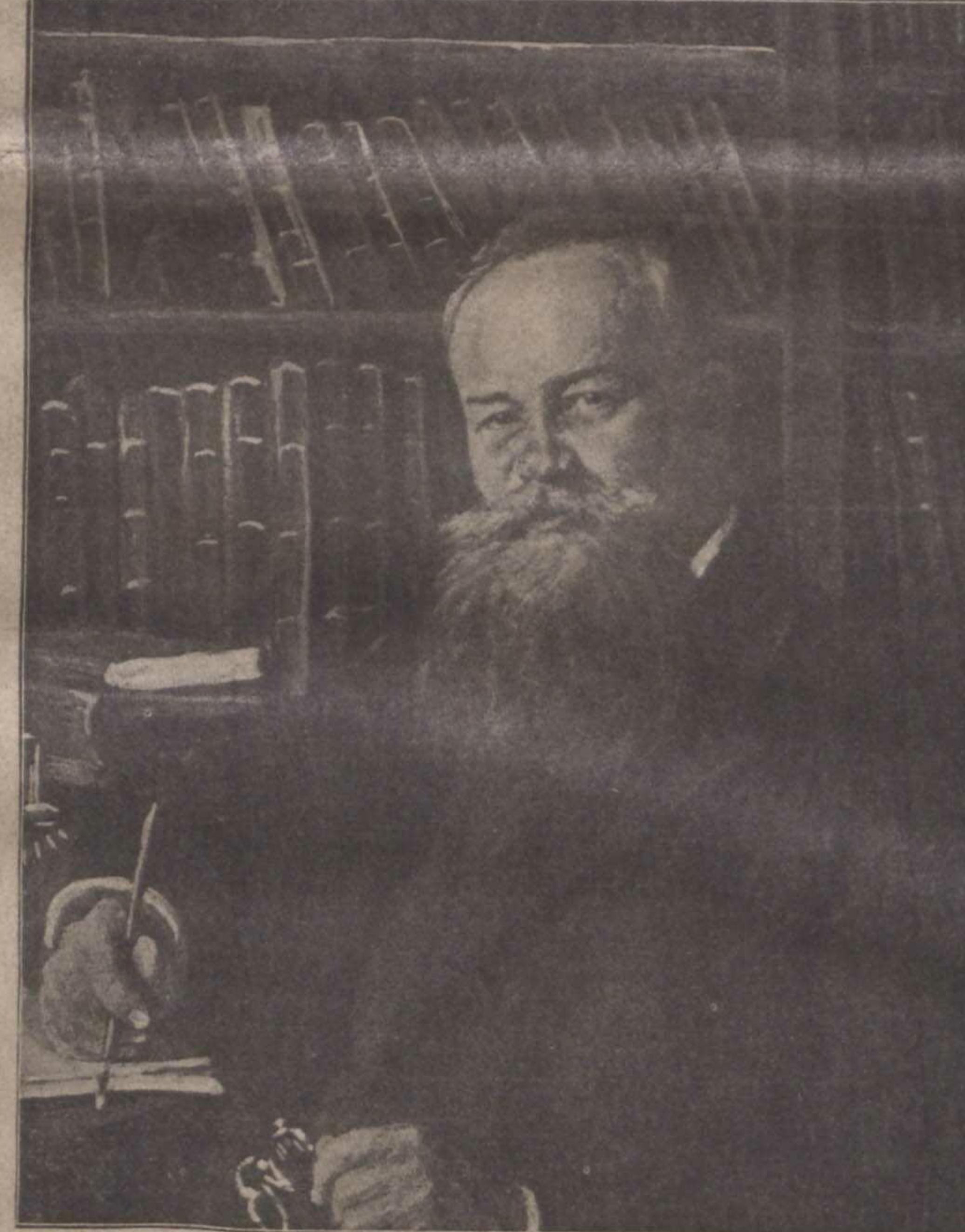
ПОДІЇ ОСТАННІХ ДНІВ У ПЕТЕРБУРЗІ.

Під час святкування першого травня на вулицях Петербурга відбулися величезні демонстрації за миром.

Широкі верстви народу вітали відозву „Ради солдатських та робітничих депутатів“ до народів цілої Європи, в якій завзвістяться до заведення загального мира. „Очевидно“, пише петербурзький „День“, „бажання найскоршого мира таке глибоке у всіх верствів російської демонстрації, що з ним треба лічтити ся. Кожна явна боротьба з цим бажанням може довести до великих непорозумінь!“

Заява Мілюкова.

Рівночасно під час демонстрації стала відома давніша заява міністра закордонних справ, Мілюкова, до союзних правителів. У заяви Мілюкова каже, що Росія не складе зброї до того часу, доки не заволодіє Дарданелями та Царгородом, не розіб'є Німеччину та не відбере від Австро-Угорщини тих провінцій, які населені ненімецькими та немадярськими народами. Заява зложена цілком у дусі буржуазних анек-

Михайліо Грушевський
професор української історії, арештований російським царським урядом на початку війни й засланій в глибину Росії—тепер увільнений революційним правителівством, став провідником українського руху в Росії.

нів, маршів і марселяїзі дефілювали з українськими прaporами перед городською думою на Хрестатику. Багато маніфестантів було одягнених у національні костюми. На переміні з музицою розносилися співи українських пісень. У товір визначалася група артистів українського театру Садовського, яка видавала зі себе старинне козацьке військо. На таблицях видніло найбільше написів із домаганням автономії України, гетьмана й федераційної республіки. Перед думою величезний тисячоголовий хор відспівав „Заповіт“ Шевченка й український народний гимн „Ще не вмерла Україна“. Появився на бальконі думи проф. М. Грушевського, якого внесено туди на руках, викликала велике захоплення. Від думи маніфестанти пройшли на площу св. Софії до пам'ятника Богдана Хмельницького. В руці Богдана Хмельницького разом із булавою розвивався український прapor із написом: „Нехай живе вільна Україна!“ Коло пам'ятника відбулося величезне віче. Промовці говорили виключно українською мовою про нові вигляди, які відкриваються ся перед Україною.

сійних (зaborчих) стремінь та йде на перекір цілям російської демократії—миру без анексії та відшкодування.

Такий крок міністра Мілюкова викликав серед населення столиці страшне заворушення. Робітники влаштували цілий ряд демонстрацій. Із пропорами, на яких було написано величними буквами „Геть із Мілюковим“, „Геть із правителством“ вони пішли в осередню частину столиці.

На противоположності демонстрації прихильники тимчасового правителства влаштували свою демонстрацію. Між обома демонстраціями дійшло до суперечок, а нарешті й до стрілянини. Декілька осіб при цьому потерпіло.

Засідання виконального комітету „Ради салдатських та робітничих депутатів“.

В цей самий час викональний комітет „Ради робітничих та салдатських депутатів“ мав бурливе засідання з тимчасовим правителством у справі заяви Мілюкова.

Коли на засіданні дійшли чутки про неспокій на вулицях Петербурга, то туди послали представників від „Ради салдатських та робітничих депутатів“, які успокоили демонстрантів заявою, що справа заяви Мілюкова буде розяснена.

Розяснення тимчасового правительства.

Петерб. тел. аген. доносить із Петербурга під днем 6. травня: „Через те, що виринув сумнів, як розуміти заяву російського тимчасового правительства в справі миру, коли міністер заграницьких справ, д. Мілюков, подає свої окремі воєнні цілі—тимчасове правительство вважає за свій обовязок заявити ось що:

1. Тимчасове правительство довго й докладно обмірковувало та перевірювало свою заяву, а потім одноголосно приняло її.

2. Цілком ясно, що наколи заявя каже про рішучу побіду, то вона має на очі ту ціль, яка в офіційному звідомленні тимчасового правительства з 9. квітня зазначена словами: „Правительство вважає за свій обовязок заявити, що вільна від тепер Росія стремить не до панування над іншими народами, не до загарбання іхнього національного добра або іхньої країни, але ціль війни, яку вільний російський народ веде—це заведенне тривалого міра на підставі свободного розвитку всіх народів. Російський народ не змагає до того, щоби своє силу збільшити коштом інших народів, немає на меті понизити або придушити кого-небудь. В ім'я вищої справедливості російський народ розірвав ланцюхи, які сковували польську народність. Але народ не стерпить, щоби рідний край вий-

шов із війни пониженим або ослабленим у своїх життєвих силах.

3. Під словами: „затвердження (санкції) й забезпечення (гарантії) тривалого міра, тимчасове правительство розуміє розброснє, міжнародні суди і т. ін.

Цю заяву мусить міністер закордонних справ передати представникам союзних держав“.

ЗАЯВА

„Ради салдатських і робітничих депутатів“ за миром без зaborів.

ПЕТЕРБУРГ, 7. травня (Звідомлення петербурзької телеграфічної агенції) „Рада салдатських і робітничих депутатів“ оголошує що:

„Заява міністра заграницьких справ із 1. травня, яку оповіщено 3. травня і додано до заяви тимчасового правительства, щоби воно передало її союзним державам, не знайшла в викональному комітеті „Ради салдатських і робітничих депутатів“ одобрення та стрінулася з народним протестом, який піднесено на зборах і масових демонстраціях. Зі свого боку заворушилися також круги міщанські та запротестували проти згаданих демонстрацій робітників і салдатів.

На другий день заворушилася також Москва. В ночі з 3. на 4. травня відбулося спільне засідання виконального комітету робітників і салдатів і правителства тимчасового комітету Думи.

Дня 4. травня тимчасове правительство повідомило викональний комітет про додаткову ноту до союзних держав, яку оголошено 5. травня і в якій заявляється, що правительство розуміє під „рішучою побідою“ резигнацію Росії (що зрикається) на забір країв і на конфіскацію маєтків горожан чужих народів та резигнацію на розширення Росії коштом інших держав. Супроти цієї додаткової ноти „Рада робітничих і салдатських депутатів“ ухвалила предложену викональним комітетом таку резолюцію:

„Рада робітничих і салдатських депутатів“ широ вітає революційну демократію Петербурга, яка своїми зборами, постановами й демонстраціями виявила на зверх увагу до питань заграницької політики та дбаєсть, щоби ця політика не пішла на імперіальстичний шлях старого режиму. Справді, нота міністра заграницьких справ із дня 18. квітня давала притчу до цього побоювання. Тимчасове правительство зробило те, чого викональний комітет уже давно жадав. Воно передало союзним правителствам дослівну заяву з дня 27. березня¹⁾.

¹⁾ Гляди ч. 25. «Розсвіта».

про резигнацію на зaborчу політику. Цим правителством приневолило союзні держави висказатися перед своїми демократіями й перед цілим світом про зaborчу політику й про воєнні цілі.

Тимчасом разом із нотою міністра заграницьких справ пішла заява з 27. березня, звернена до правительства союзників, із такими поясненнями, що цю заяву можна було вважати спробою ослаблення справжнього значення ноти. Словами фрази (звороти мови) ноти, яка була писана мовою дипломатів старого режиму, були так незрозумілі, що вони мусили викликати справедливі побоювання, наче б тимчасове правительство мало спробувати заміру міжнародніх відносин зійти зі шляху резигнації на зaborчу політику, за якою воно заявилося 27. березня.

Однодушний протест робітників і салдатів Петербурга показав тимчасовому правительству і всім народам світу, що їх змагання є й буде: неблагодарна боротьба за світовим миром. Нові пояснення тимчасового правительства, до яких притчу дав протест, оголошено прилюдно та подано міністром заграницьких справ до відома союзним державам. Ці пояснення кладуть кінець усякому розяснюванню, яке йде в супереч інтересам і жаданням революційної демократії. Факт, що зроблено перший крок, щоби питання резигнації на зaborчу політику поставити на міжнародні обмірковання, треба вважати великою побідою демократії. „Рада робітничих і салдатських депутатів“ подає свою непохитну постанову, що вона на будуче стояти м'є все на шляху боротьби за миром і завживає всю революційну демократію Росії, щоби вона ще тісніше згуртувалася довкола „Ради“. „Рада робітничих і салдатських депутатів“ зломить опір правителства і приневолить його навязати мирові переговори на основі резигназії на зaborчий відшкодування.

Скобелев.

Зізд представників Фронту.

Дня 11. (24.) квітня відбувся в місті Мінську зізд представників від армії, які зараз находитися на фронтах. Головною точкою зізу були відносини до війни. Майже всі провідники висказалися за мир без відшкодування, зaborів та яких би не було завоєвницьких цілей. В такому дусі повинні висказатися всі союзній ворожі держави. Загально в справі війни зізд прийняв постанову петербурзького зізу „Ради салдатських та робітничих депутатів“ (гл. це саме число „Розсвіту“). (Р'єчъ)

К. Немова.

Виборче право.

П.

Виборче право, яке дає народові силу, що він може переперти в парламент як найбільше число своїх заступників, повинно бути передівсім так зложено, щоби з цього права міг користати загал народу—отже право повинно бути загальним. Є ще багато таких країв, в яких не ввесь загал має право вибирати послів до парламенту, сейму або громадської управи. Так, на приклад, на цілому світі в ніякій державі військо не має виборчого права¹⁾, хоч здоровий розум каже, що той, хто боронить рідний край, повинен мати право контролювати, чи війну оголошує правительство в інтересі народу, чи ні. Далі є ще багато таких країв, у яких найбільші люди не мають теж виборчого права—бо вони, мовляв, не платять державі податків. Однак ці бідні люди знають, що вони, правда, не платять податків грішими, але за те платять його кровю й потом. Бо коли бути справедливим, то треба сказати, що цілій державний апарат опирається не на тисячах упривілейованих кляс (то значить таких, що мають всюди превіренство), але на мільйонах таких кляс, які працюють своїх рук годують тих, що не оруть, ні сіють—а збирають плоди.

Також мало є ще таких країв, в яких жінки мають виборче право. У поєднанні жінки з того боку викликає зрозумілий протест жінок. А тепер усюди, враз із домаганнями загального виборчого права для широких народних верств, ставлять на дневний порядок народні домагання виборчого права для жінок.

Гасло рівноправності жінок, піднесене в останнім столітті особливо голосно англій-

ськими суфражистками, стрічається ще з однорівністю чоловічої половини людської породи. Цей відпір великого загалу чоловіків—особливо тих, що мають уплів на закон—треба вважати за останки тих поглядів, які вже переживають ся, неначе б то були на світі люди, що, мовляв, уже природою призначенні для чорної, чи білої роботи. Такий погляд тих людей досить ясно говорить про їх бажання панувати над іншими. Адже причини поділу людства на кляси від і на кляси бідних не треба шукати в природі людини, а в господарських законах. Нам відомо, що з переходом людини від комунізму (коли людина не знала, що є що твое—але все було наше) до приватності власності витворилося рабство—з яким прийшло й поневолення жінки чоловіком. В добі комунізму була жінка в правах на рівні з чоловіком. Свої права тратила жінка все більше та більше, як чоловік усе більш та більше капіталізував (збивав) маєткове добро.

Тепер жінка має дуже мало прав. Але з розвитком пролетарського руху почала жінка відважувати свої права. Ясна річ, що свідомі маси робочого люду могли змагання жінок до рівноправності тільки підперти, бо збільшення борців за загально-людські права скріпляє становище пролетаріату. А зі заведенням загального права голосування, в якім брали участь і жінки, треба сподівати ся, що це принесло б перевагу пролетаріату над пануючими клясами і що це дало би пролетаріату зможу завести такий державний лад, якого треба здати добра робочого люду.

Що жадання жінки на право участі в політичній боротьбі оправдане, це зрозуміло хоч би з того, що жінка не менше вкладає працю в суспільне життя, як чоловік. Коли візьмемо під увагу, що жінка як мати виховує дітей, що вона через те має великий уплів на витворене характерів майбутнього покоління, то вже хоч би задля того треба жадати, щоби

жінка не тільки мала вплив на суспільне життя, але й щоби брала в ньому як найактивнішу участь. Також треба сказати, що в робочій сім'ї добра половина сім'євої праці спадає на жінку. На приклад жінка селянини веде цілу домашню господарку, а крім того одинаково піклується добрим сім'ї, як і чоловік. Вона платить посередно через чоловіка податок—і тим посередно причинюється до піддергування державного ладу, до піддергування державної політики й загалом громадського життя. Це також дає жінці право на участь у виборах народних заступників до парламенту, сейму і громадської ради (городської думи, виборах до волості).

Отож, виставляючи домагання за гального виборчого права, треба зазначити ясно, що це право мають дістати вісім без ріжниць, хто якого полу, до якої кляси належить, скілько платити податку, ¹⁾ які школи покінчить і т. д.

(Далі буде).

¹⁾ Треба зважати, що дуже помилково думас той, що міркує собі, що людина, яка не має ні землі, ні ремесла, а тільки пару дужих рук, що така людина не платить податку. Ця людина не платить тільки без посереднього (прямого) податку. Зате вона платить посередній (косвенний) податок і то ще може більше, як інший чоловік без посереднього. Візьмемо наприклад селянинів, які в малоземельним посадчим, і робітників, які не мають ніякого підприємства, ні ремесла в руках. Селянин платить податок тільки від землі (без посереднього податку). Він із землі добуває собі «хліб на ріжниці» таким робом, що він оре, сіє, збирає збіжжя купцем, робітник платить податок купцем, який із торгу платить податок і за мелінника, за пекаря і за переробувача хліба, які мають дохід від своїх підприємств і мусять теж платити податок. Отже з того видно, які ріжниці між одним податком і другим.

¹⁾ Тепер перша хоче дати Росії своїм всякам це право.

Зїзд делегатів „Ради робітничих та солдатських депутатів“.

Дня 29. березня ст. ст. в самій засідань Державної Думи зібралися зїзд делегатів від „Ради солдатських та робітничих депутатів“ цілої Росії. Зібрались представники від 82 міст. Крім того прибули представники від викональних комітетів окремих армій, військових відділів та 11 козачих військ, яких вислав загальний козачий зїзд.

Зїзд відкрив промовою голова „Ради“, Н. Чхеїдзе. Між іншими він сказав ось що:

„Революційна боротьба ще не покінчена. Вона лише утруднена мировою війною, яку ми ведемо. Але прийшов час, коли народи мусять узяти в свої руки справу війни й мира. Ми будемо підтримувати тих, які рішуче жадають, щоби всі уряди відмовилися від своїх завойовничих стремлінь. Тільки тверде та рішуче становище пролетаріату в справі війни приведе до скорого заведення загального мира. У внутрішній політиці ми будемо підтримувати тих, які змагаються до того, щоби скріпити та поширити здобутки революції. Зі всіма іншими напрямами ми будемо боротися, бо тільки вороги демократії можуть хотіти чогось іншого.“

Опісля приято такий порядок нарад зїзду: 1. Відносини до війни. 2. Відносини до тимчасового правительства. 3. Питання скликання нового зїзу „Ради робітничих та солдатських депутатів“. 4. Організація революційних сил для боротьби з противництвом, їх цілий ряд інших точок, які загалом обхоплюють ціле внутрішнє життя держави.

При першій точці: „Відносини до війни“—виступив із рефератом член виконального комітету, І. Г. Церителі.

Він зазначив, що на демократії Росії лежить відповідальний обов'язок підняти на цілу Європу гасло мира. Це велике завдання демократії по частині виконала тим, що видала відозву до народів Європи, а по частині ще й тим, що примусила своє тимчасове правительство заявючи з 29. березня (9. квітня н. ст.) зреєстися всяких заборчих плянів. Але це ще не все. Демократія мусить домагатися через своє правительство та через демократичну меншину (по-кім що) такої самої заяви від усіх воюючих держав.

У дискусії делегат соціалдемократів-більшевиків сказав: „Війну, яку зараз веде Європа, ніяким робом не можна назвати війною народів. Це війна виключно буржуазна, і на неї буржуазія всіх держав погнала свої народи. А війну треба припинити як найскорше. Жадної каплі крові за інтереси нашої або чужої буржуазії! Російське правительство мусить заявити в імені російського народу, що воно готове кожної хвилі завести мир без заборів та відшкодувань, на підставі вільного розвитку всіх народів.“

Представник гарнізону м. Баку від імені гарнізону зажадав нейтралізації (щоб вони належали до всіх і до нікого, щоб ними можна було користуватися всім державам) морів та пролівів.

Представник жілівської соціалдемократії „Бунду“ підніс, що пролетаріят усіх країв мусить зedнати ся задля боротьби з воєнною буржуазією.

Представник гарнізону Камишина (на Волзі) сказав від офіцерів та солдатів, які його послали: „Ми будемо боронити свій рідний край до останньої каплі крові, але не згодимося вести заборчу війну. Тимчасове правительство ми будемо підтримувати, доки воно буде твердо виконувати ті обов'язки, які приняло на себе.“

В імені окремої армії виступив Новіцький, який сказав, що армія хоче чесного миру, на підставі братерства.

Улянов, представник Брянського завода, висловився за негайнє скінчення війни. „Бо війна“, замітив він, „загрожує Росії знищенню добробуту її. Стремління буржуазії захопити чужі землі не входить на користь народу“.

Представник 7. армії солдат Наклейкін теж сказав: „Нам чужої землі не потрібно, але її своєї між іншим сказав:“

Останнім забрав слово міністер Керенський. Він між іншим сказав:

„Російська революція тим заслугує на називу великої, що разом із появою вільної російської демократії змінюються воєнні цілі союзників. Демократія означує вільне подружжя всіх народів у ім'я рівності та братерства. Ми перші відмовилися від заборчих цілей і з цим мусить лічити ся цілій світ!“

Після промови Керенського поставлено на голосування та прийнято резолюцію в праві війни (поданою в скороченні):

„В заклику до народів мира „Рада робітничих та солдатських депутатів“ сповістила, що російська демократія (народ) буде рішуче обстоювати за воєнній справедливість в міжнародних відносинах.

Великі збори по цілій Росії ясно зазначили волю народу, який не позовиться, щоби його революційним запалом спокористувалися для насильств над іншими народами та задля яких або тайних заборів та відшкодувань. Викональний комітет „Ради робітничих та солдатських депутатів“ настоїв, щоби тимчасове правительство склало заяву, що воно зрикається з всяких заборчих плянів. „Рада робітничих та солдатських депутатів“ буде енергійно підтримувати таку заяву тимчасового правительства й рівночасно закликати всі народи, і союзних із Росією держав, і ворожих вілчинти на своє правительство, щоби вони офіційно зреклися з заборчих плянів. Революційний народ Росії буде й далі боротися за мир на підвалах волі та братерства всіх народів. Але поки війна ще не закінчена, то щоб забезпечити здобутки революції „Рада солдатських та робітничих депутатів“ закликав всю демократію Росії змобільзувати сили для оборони рідного краю“.

(Кінець буде.)

Раштат, 5. травня 1917 р.

У часах політичного перевороту в державі вискають ся та там люди, що хочуть спокористувати ся неупорядкованими ще справами задля своїх цілей та при тім уживають усіх демагогічних (що підлециують нахилем товни) засобів, щоб зискати собі віллив несвідомих людей. Частенько бувають це прихильники давнього уряду, люди хитрі, які знають, що публичними виступами вони не тільки нічого не відуть, а ще й можуть зашкодити справі, за яку взялися. От і через те вони підшиваються під гасла нового уряду, голосять такі самі думки, ввіходять навіть у комітети, а як тільки прийде нагода, використовують своє становище, щоб підрвати в народа довіру до нового ладу й довести з часом до цілковитого безладдя. Довівши ж до безладдя, вони зараз дають придавленім старим темним духам зброю в руки. „Гляньте!“ кажуть ті темні духи, „видавте народ реформатори! Бачите, який лад! Ми так і знали, що так буде, ми тому з ними бороліся. Ось побачите, який ми заведемо лад!“ І починається боротьба, в якій часто гинуть усі здобутки перевороту, вертає давній лад, іще страшніший, іще дикіший та лютіший, бо ті, що мали довго власті і на якийсь час її втратили, мстити ся вміють...

Іще частіше закорінюються безладдя через те, що люди не гаразд розбираються в політичних питаннях, не розуміють слова „воля“. Міркують собі, що як воля, так тоді можна робити, що кому подобається: бити, різати, вбивати, вішати нелюдях собі людей, грабити їх маєтки, палити їх оселі, вирубувати їхні ліси, спускати їхні ставки з рибою, вдирати ся в мешкання, розбивати домашні річі й т. д.

Не кажучи вже про те, що це дурниця так думати, що так робити—це не по людськи, що ніхто не має права другого грабити, розбивати, що це дикунство других різати та вбивати, ми вкажемо тільки на те, що з того виходить. А виходить те, що люди з таким розумінням „волі“ тільки утруднюють становище тим, що перевернули давній лад у ім'я справжньої волі, такої волі, яка дає кожному громадянинові брати участь у політичному житті, контролювати уряд, висказувати й ширити вільно свої погляди і т. д. Заміські вести невпорядковані справи, що лишилися по давньому урядові, до того, що їх упорядкувати—нові люди мусять займати ся грабіжниками, мусять їх або врозумлювати, або просто карати, то так і пропадає дорогий час на таких справах. Це ж знов використовують темні духи, які тільки ждуть, щоб нові люди чогонебудь не зробили, що потрібно зробити, та давай сяяти всякими способами до них недовір'я між народом. А раз уже вкраво ся недовір'я—то незабаром за недовір'ям піде боротьба, в боротьбі де не візьмуться ті, що їх скинуто, або їх прихильники—а далі знов приходить старий лад!

І треба знати, що такого заколоту, такого безладдя тільки й ждуть „старі пани“, що вони тільки й на те лічать, що на темноту людей єз таким розумінням „волі“, що вони тільки того чекають, щоб нові впорядчики не змогли собі дати ради в народом, щоб вони скомпромітували ся, бо раз вони скомпромітують ся, то верне давній лад.

От що ся подібне може загрожувати й Росії, якщо там найдуться такі люди, про яких ми балакаємо. Росія—країна велика, ріж-

ні живуть в ній люди, ріжні в ній інтереси, ріжні розуміння тих інтересів. Довга боротьба за волю увінчала ся успіхами—Росія святкує волю.

Але ж бо в Росії все ще є багато дуже темних людей, що можуть у кожній хвилині дати ся зловити на відкупу несумінним людям і своїми вчинками все ще довести до безладдя.

Адже ж царський уряд тим тільки й держав ся, що темнотою мас, тим тільки він так довго держав ся, що в рішучій хвилині все та все вискаювали ріжні люди, в яких розуміння волі було, що море по коліна. Чим же народ програв революцію 1905. р., як не тим, що пішов на зустріч провокаторам, які трохи дуже владкували погроми, вбивали революціонерів—а далі по своїй несвідомості різали панів, вирубували панські ліси, грабили їхнє майно та палили панські двори? І чим же програвали часто ми в нашій історії, як не тим, що йшли без розуму в безладдя, які спричинювали між нами то Москалі, то Поляки? Безладдя (анаракхія) кінчила ся в нас тим, що на нас іще турище стискали кайдани. Усім іще в тямці, чим покінчилися всі анархістичні (безладні) вчинки нашого народу в 1905. р. Тюрмами, засланнями, катаргою—але що найважніше: страшним народнім пригніченням, з якого щоб увільнити ся треба було цілих десять років. Вони скінчили ся що найгірше перемогою старого ладу, який можна було аж тоді скинути, коли вибухла страшна війна і в цій війні вже до щенту скомпромітували ся ті, що його піддержували.

То та, думало ся б, що, діставши вже раз научку, народ не дастя ся зловити на свої інсінкти (які хто іде навмання, куди його тягне), що піде за розумом, та не дастя ся повести за ніс ображованим платним провокаторам. На жаль наука таки трохи в лісі заблукала ся. До нас доходить коротенькі звісточки, що не всі ще в нас зрозуміли вагу хвилі. Вже в попередньому числі „Розсвіта“ ми доносили про напади та вбивства в Петербурзі. А ось доносять газети, що темні селянські маси в деяких губерніях Росії та Україні заходилися робити те саме, що робили в 1905. р. Мужики саратівської, тамбовської, бессарабської та херсонської губернії палить поміщицькі двори, вбивають панів, зганяють панський скот,—і це все вони роблять у ім'я волі, що, мовляв, настало для всіх пора робити все, що кому хочеть ся, що земля їхня, не панська і т. д. Що земля повинна належати до того, хто на ній робить—це так, і про земельну реформу заговорять російські Установчі Збори. Але ж робити так, як роблять селяни з цих губерній, це значить стілько, що завалювати новому урядові голову „робленнем порядків“ і цим страшним безладдем не допускати до Установчих Зборів.

Правда—цих випадків, треба сказати на честь народові, небагато. Навпаки, часописи доносять про велику мужність спілку селянську, яка передусім у нас на Україні проявляє гарну діяльність. Представники цієї спілки владжують організаційні збори, на яких ставлять свої домагання, прилагоджують ся піддержувати ці домагання на Установчих Зборах. Так само небагато таких безладних виступів, як у Петербурзі, може більш їх буде між військом—і це гаразд, що небагато.

Але ж коли їх і небагато—то все таки недобре, що вони загадом ся, бо їхні можуть покористувати ся вороги народної волі. Тому то „Рада делегатів робітників і солдатів“—контрольний орган тимчасового правительства—пітнє всіх тих, що допускають ся вбивства, грабівництва, насильства над людьми—ворогами волі та народу, завзиває всіх свідомих громадян боротися з такими людьми і грозити, що буде за всі ті вчинки як найгостріше карати.

Завдання свідомого громадянства—стежити за такими людьми, що використовують цей час задля власних цілей, а несвідомих—а це відноситься ся в більшій частині до мужнів й до незорганізованого робітництва (босяцтва)—освідомлювати, щоб знали, куди веде їх „робота“ й кому вона вийде на користь.

Ми віримо, що неволя, в якій проживали ми, безповоротно минула, ми знаємо, що свідоме громадянство має тепер у собі стілько сил, що не потребує боятися ся „босяцтва“, і коли треба буде, то її покаже Й, ту силу. Але ж зі свого боку ми вважаємо за свій обов'язок забрати теж голос у цій справі, бо знаємо по-трохи анархістичні інсінкти в українського народу й не хочемо, щоб він прикладав своїх рук до нечистого діла,—щоб він своїми виходками псуєвав справу революції..

Склікання Думи.

ГАГ, 6. травня. Бюро Рейтера повідомляє з Петербурга, що скликають Думу на надзвич

РІЖНІ ВІСТИ.

СОЦІАЛІСТИЧНИЙ ЗЇЗД У СТОКГОЛЬМІ.

Як ми вже доносили на сторінках „Роз-світ“-у, в Стокгольмі має відбутися соціалістичний зїзд у справі миру. Тепер же виявляється, що в справі зїзду повстають великі труднощі, власне із за того, що соціалісти союзних держав вагаються послати на цей зїзд своїх відпоручників. У свій час ми сповіщали, що німецькі й австрійські соціалісти вже виїхали до Стокгольму, а тепер виїхали вже й болгарські. Російські ж, англійські, та французькі соціалісти не вислали своїх відпоручників ще й досі. В цій справі виїхали до Петербурга бельгійський соціаліст Брекер та голландський Трельстра, а в Стокгольм приїхав провідник фінських соціалістів Сірола, щоб узяти участь в приготуванні роботи. Він указав на труднощі, які повстають від того, що між соціалістами в поодиноких краях все ще не приходять до згоди. Для того кличе він усіх соціалістів енергічно працювати для справи зїзду, вважаючи, що закінчиться зїзд почне працювати, мусить ся приготувати йому ґрунт. Великі надії на зїзд має Сірола. Він думає, що всі соціалістичні партії Росії виплюють на зїзд своїх відпоручників. Здається, що також і швайцарські соціалісти візьмуть участь у зїзді, хоч Грім (провідник швайцарських соціалістів) офіційно заявив ся проти участі в зїзді. Прийдуть на зїзд і італійські соціалісти. Також заповіли участь у зїзді і меншість французьких соціалістів, а чи візьмуть участь більшість, ще невідомо. На зїзді будуть також відпоручники двох англійських великих соціалістичних партій: партії праці і соц.-демократів.

В АВСТРІЇ.

В Австрії всі парламентарні партії прилаштовують ся до скликання парламенту. Зі своєго боку приготовляється ся до цього юріду. З кінцем червня кінчиться ся правний період для обрад послам (6 років), через те повинні бути розписані нові вибори. Але ж що майже всі виборці в полі, то юрід носить ся з думкою продовжити цей період ще на два роки. Крім того правительство носить ся з думкою повинувати дорогою амністії тих послів, що сидять за державну зраду по тюрях (Крамарж, Марков і т. д.), щоб і вони взяли участь у засіданнях парламенту.

НА УГОРЩИНІ.

Гр. Тіса запропонував двом послам із опозиції, гр. Ештергазому й Бетленові, щоб вони ввійшли до його кабінету. Тим способом думав він приборкати опозицію й залагодити трохи відносини, що страшно загострилися були між більшістю парламенту й меншістю (опозицією), та що довели до відложення засідань парламенту. Але ж гр. Ештергазі й Бетлен, порадивши ся зі своєю партією, відмовилися входити до кабінету гр. Тіси. Гр. Андрасі назвав пропозицію Гр. Тіси насміхом над домаганнями опозиції, яка бажає цілковитої зміни теперішньої системи в Угорщині й усунення, як він сказав, пештенського (столиця Угорщини) самодержавства (гр. Тіси).

І ГАІТІ?

Гострів Гаїті грозить проголошеннем війни Німеччині за те, що на одному пароході, який Німці затопили, було 5 матросів із цивільних людей із Гаїті (Острів недалеко Куби, належить до т. зв. Антилів).

ФІНЛЯНДСЬКИЙ СЕЙМ

зійшов ся 11. квітня в колишній царській палаті в Гельсінгфорсі, в столиці Фінляндії. Відчинив його представник теперішнього правительства, генерал-губернатор Стакхович, а президент сейму, Талман, мав дуже цікаву промову, в якій іменем сейму привітав російський народ із революцією та зазначив, що Фінляндія й Росія перестали бути монархіями. Один і другий народ почне жити в нових демократичних формах державних, але разом із тим мусять бути вияснені нові державні відносини Фінляндії до Росії. По його думці фінляндський народ, задережуючи свою автономію, повинен іти рука об руку з визволеною Росією. На сторожі автономії Фінляндії буде все стояти сейм, перед яким одкривається велика законодатна діяльність, якій досі не давала розвивати ся колишня царська Росія. Від сейму може сподіватися поправи своєї долі передусім робітника класа Фінляндії.

КИТАЙ І НІМЕЧЧИНА.

Бюро Гаваса доносить із Пекіна, столиці Китаю, що кабінет одноголосно висказався за виповідженням війни Німеччині.

ОБОВЯЗКОВА ЦИВІЛЬНА СЛУЖБА У ШВЕЦІЇ.

За прикладом Німеччини, а потім Англії, й нейтральні держави починають заводити в себе обовязкову цивільну службу. Шведське телеграфічне бюро в Стокгольмі з 4. травня доносить, що шведське правительство внесло проект заведення цивільної служби для всіх чоловіків і жінок у Швеції, від 15 до 60 років життя. Служба ця має обійтися всім галузям господарського життя Швеції. На перший початок уживуть цієї служби задля усунення браку топлива в Швеції.

У Франції росте невдоволення народу.

ЖЕНЕВА, 4. травня. Із Франції доносять слухи, що там із причини нещасливої квітневої офензиви шириться чим раз дужче народне невдоволення. Часописи впоминають народ, що би задержав спокій супроти тих вісток, які кружать. Французьке правительство мало вчора три наради, перед полуднем раду міністрів, потім воєнну раду, і в кінці з полудня другу міністрів. Але здається, що правительство немає відваги сказати народові правди про ті страти, які Французи потерпіли в теперішній офензиві. В французькому парламенті багато послів внесли в цій справі запити до правительства. Військова комісія, склад в якої входять посли, постановила вислати до міністра війни депутатію, щоб він дав докладне звідомлення про те, як переведено офензиву.

Упрощення російської правописи.

Дня 29. березня ст. ст. відбулися загальні збори російської Академії Наук, найвищої російської наукової інституції. Там ухвалено, що Академія має й дамі таксамо називатися, а далі збори занялися справою російської правописи, навіть вибрали комісію, яка має зайнятися упрощенням правописи. В склад комісії увійшли: відомий фільмолог, проф. А. А. Шахматов, проф. Е. Ф. Карський (Білорусь), Н. К. Нікольський, С. Ф. Ольденбург, проф. В. Перетц (Українець, член укр. наукових товариств) і А. І. Соболевський.

Упрощення російської правописи—питання не нове й підіймалося воно вже кілька разів, та все якось не приходило до розвязання. Отже, нікому непотрібні „ят“-ї, „йор“-и, восьмирічне „и“ та „твірдий знак“, якими так щедро пересипана російська правопись, забирають у молодіжі багато часу й сил, таких дорогих у школіні років. В школах заведено спеціальні „уроки“ на вивчення „ята“, і учні сидять було цілими годинами, зігнувшись над цим „ята“ і „зубріть“, а все таки, скінчивши школу, не знають, де треба писати „ята“, а де „е“. Години потраченні на „зубрення“ цих „ята“-їв, „йор“-ів, та інших вигадок російської правописи й зібрали до купи творять цілі роки, а рік, потрачений під час науки, без сумніву велика шкода для учня. „Твірдий знак“, правда, не потрібует особливого „зубрення“, так за те він же є цілком непотрібний, а між тим, у російській правописи він займає поважне місце. Увесь цей баласт стражданно утруднює самим учителям науку і учням, яким дуже й дуже багато „попадає“ за його. Теперішні обставини Росії уможливлюють працю комісії й певно незабором вона займеться усуненням цього баласту.

ТЕАТЕР.

На цьому тижні, в неділю, дня 6. травня, в великий салін відбулась вистава імпровізованого гуртка любителів (більше членів „Драматичного творчества імені Тобілевича“), майже всі чисто розібралися на роботи.

Була вистава „На перші гулі“ жарт на 1. дію С. Васильченка.

Артисти цього невідомого гуртка виконали свої ролі в певній мірі досить гарно. Тільки ж замінити треба, що один із артистів т. К.—ський, коли звертався до дядька, в якого була дівчина, і хотів, щоби та дівчина вийшла на вулицю гуляти, підіймав два пальці, ніби забирає голос на якому засіданні. Т. Б.—т виповнив свою роль жінки дуже гарно, хоч на сцені він виступив перший раз за час полону. Т. К.—ськ показав на сцені такого селянина, якого тяжко вишукувати на цілій Україні. Словом—здорово переборщив. Ролю дівчини виконав тов. З.—ський, як міг.

С. Бичок.

ВІЙНА.

ЗАХІДНИЙ ФРОНТ.

Четверта битва під Арра закінчилася і знов не дала Англійцям та Французам ніяких успіхів. У цій битві крім Англійців брали участь 200.000 французів. Страти, понесені ними в цій офензиві. Всі наступили на німецькі лінії відбито, а подекуди Німці самі ходили в протиноступи та полонили 200 Англійців і забрали 6 скорострілів. Під Булекортом усе ще триває бої. В боях у повіті стратили Англійці та Французи 20 літаків.

МАКЕДОНСЬКИЙ ФРОНТ.

Діяльність артилерії з обох боків стала сильніша. Наступили французьких, російських та італійських військ на болгарські лінії відбито. Ніяких змін не змінило.

На інших фронтах спокій.

За місяць квітня стратило Порозуміння в боях у повіті 362 літаків та 29 бальонів. Німці стратили 74 літаки та 10 бальонів.

ЖЕРТВИ.

В розпорядження Центр. Ком. Від ком. Wyhl Baden 1852—9 м., барак 71—13 м. 20 пф.

На пресовий фонд Т-ва «Прапор». Від тов. 6814 чл. внес.—1 м., Гнида чл. ви.—30 пф., т.т. ком. 861—4 м. 13 пф., 1101—95 пф., 25584—1 м. 10 пф., 1960—5 м., 8996—1 м., 23519—1 м., 30770 (Ульм)—25 пф., 1090 і 3844—1 м., ком. 2099—1 м. 40 пф., тов. 8742—60 пф., Матвієць—50 пф., 26556—40 пф., 29274—25 пф., 8959—1 м., 1246—40 пф., ком. 160—1 м. Комітет Т-ва «Прапор» складає підяку всім жертвам.

Увага.

Товариши! Замовляючи книжки в книгарні видавництва „Український Рух“, просимо не користуватися оповістками „Вістника С. В. України“ і „Русского Вестника“, тому що написаних книг також книжок не має.

ВІД СЕКРЕТАРІАТУ.

Просимо товаришів, які випозичують книжки в таборовій бібліотеці, щоби, відсилаючи книжки назад до табору, не вкладали ніяких листів, нії записок, бо це заборонено.

Секретаріат громади «Самостійна Україна».

Позір!

Від товаришів, що працюють на командах, надійшло і все надходить через наш Український Секретаріат до Центрального таборового Комітету багато прохань, аби комітет вислав на ті команди: білизну, хліб і т. ін.

Не маючи змоги відповісти всім товаришим на їх окремі прохання (листи), Центральний Комітет подає до відома, що всі ті прохання Комітет залагодить і вишиле, як він це робив і давніше,наколи Центр. Ком. одержить щонебудь від Червоного Хреста.

На разі в Центр. Ком. немає нічого, але є наявні, що незабаром щонебудь прийде, як це приобіцяло нове російське правительство. А що в таборі люді тепер мало—то більшість дарунків піде на команди.

Управа Центр. Комітету.

Оповістка.

Комітет задля будови пам'ятника помершим у Раштаті товаришам повідомляє, що пам'ятник вже буде ся. Однаке зібрана скількість грошей ще не вистарчав, щоби начате гарне діло довести до кінця, бо пам'ятник буде коштувати 8 тисяч марок. Тому Комітет звертається ся до товаришів із проханням, щоби хоч малими датками допомогли Комітетові в цій справі.

Комітет.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Яків Дерезенко, хлібороб із Андріївки, ізюмського повіту на Харківщині, 26 років, жених із Ганною, з роду Калашниковою, умер 30. квітня 1917. р. на сухоті в раштатському таборовому лазареті.

Похорони відбулися 2. травня 1917. р. на нідербільському цвинтарі.